

УДК 811.11

DOI: 10.31558/1815-3070.2025.49.9

УКРАЇНСЬКА ПРИКОРДОННА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ

Статтю присвячено аналізу структурних особливостей прикордонних термінів, зокрема їхньої морфемної будови та тенденцій словотвору. У розвідці визначено типи українських прикордонних термінів за кількістю компонентів. Досліджено основні процеси формування терміноодиниць, а також скваліфіковано їхні основні морфологічні та неморфологічні способи творення однослівних термінів. Виокремлено найпоширеніші моделі творення більшеслівних терміноодиниць і подано кількісну характеристику кожної. Визначено конструкції, якими можуть бути ускладнені шестислівні терміни.

Ключові слова: Термін, термінологічна одиниця, структура, словотвір, військовий термін, прикордонна термінологія.

UKRAINIAN BORDER GUARD TERMINOLOGY: STRUCTURE FEATURES

The article is devoted to the analysis of structural features of border terms, in particular, their morphemic structure and trends in word formation. The study identifies the types of Ukrainian border terms by the number of components. The main processes of formation of term units are investigated, and their main morphological and non-morphological ways of creating one-word terms are qualified. The most common models of formation of multi-word term units are singled out and quantitative characteristics of each are given. The constructions that can complicate six-word terms are identified.

Keywords: term, terminological unit, structure, word formation, military term, border guard terminology.

Постановка проблеми та її актуальність. Розвиток і становлення термінів і понять, їхня семантика, структура й функції завжди були в центрі уваги багатьох науковців. Сьогодні одним із завдань науки про терміни є їх стандартизація, яка передбачає систематизацію понять, поділ термінів на групи (загальнонаукові, міжгалузеві та вузькогалузеві), усунення синонімів, добір еквівалентів та ін. Не постає винятком й українська прикордонна термінологія, особливості якої в сучасній лінгвістиці мало вивчені. Аналіз особливостей будови термінів Державної прикордонної служби України допоможе визначити, які структурні моделі термінів є найбільш продуктивними і зрозумілими, чітко систематизувати кожну одиницю, уникнути дублювання; створити міжмовну гармонізацію, спростити комунікацію тощо. Саме цим і зумовлена **актуальність** цієї розвідки.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Українські лінгвісти активно досліджують терміноодиниці. Заслужовують на увагу праці І. Кочан (Кочан 2013), Л. Симоненко (Симоненко 1981а), М. Вакуленка (Вакуленко 2015), Т. Панько (1984) та ін. Так, наприклад, у статті «Словотвірні норми і термінологія» І. Кочан розглядає норми

словотворення в термінології за зовнішніми (мовна політика держави, логічна структура системи понять і под.) й внутрішніми (добір певних словотвірних засобів і формування моделей, які спеціалізуються у вираженні цих значень) чинниками. У праці порушено питання дериваційної нормативності в термінології на тлі змін словотвірної будови терміна. Дослідниця аналізує, як дотримання словотвірних правил впливає на процеси творення термінів, враховує їхню структурну організацію й відповідність мовним нормам (Кочан 2013).

Словотвір і семантико-структурне навантаження стрижневого слова лінгвістичного терміна враховано в «Словнику сучасної лінгвістики» А. Загнітка. У праці науковець подає послідовне тлумачення кожному терміну, аналізує його походження та системні зв'язки з іншими термінами (Загнітко 2012).

Н. Артикуца під час аналізу правових термінів дійшла до висновку про те, що юридичний термін може мати декілька дефініцій, які відображають різні наукові підходи до вивчення самого поняття (Артикуца 2007).

Структуру англійських прикордонних термінів представлено у працях О. Янковець. У статті «*Структурні особливості англійської прикордонної термінології*» дослідниця поділяє англійські прикордонні терміни за структурною організацією на прості, складні та терміни-словосполучення. У праці зацентовано на тому, що основна кількість термінів утворена за рахунок загальноживаних слів, а також мовної інтерференції (Янковець 2016).

Військову термінологію сухопутних військ у спільній публікації проаналізували Н. Нікуліна, Н. Книщенко, А. Домановський (Нікуліна та ін. 2023). У статті «*Термінологія і номенклатура сухопутної військової техніки: історія і сучасність процесів назовництва*» особливу увагу приділено не тільки військовим термінам, а й номенклатурним знакам. Автори встановили, що продуктивним способом творення нових термінів сухопутної військової техніки є застосування латинської абетки та цифрових індексів у процесі номінації. Такі номенклатурні знаки можна легше класифікувати, що своєю чергою пришвидшить процес їх моделювання.

Мета статті полягає у з'ясуванні структурних особливостей українських прикордонних термінів та визначенні основних моделей термінотворення. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**: 1) визначити основні типи термінів за кількістю компонентів; 2) проаналізувати процеси формування українських прикордонних термінів; 3) виокремити моделі творення терміноодиниць.

Об'єкт дослідження – прикордонні терміни й поняття, які функціують у законах України, постановах Кабінету міністрів України, наказах Адміністрації Державної прикордонної служби України, навчальних посібниках та підручниках.

Предмет аналізу – структурні особливості українських прикордонних термінів і понять.

Джерельна база дослідження – матеріалом для дослідження слугували закони, накази та постанови України, які стосуються Державної прикордонної

служби, а також підручники та навчальні посібники для курсантів Національної академії Державної прикордонної служби України.

Методи дослідження. У дослідженні використані такі методи: *суцільної вибірки* – для виокремлення термінів із текстів, *структурного аналізу*, який дає змогу встановити закономірності творення термінів та *етимологічного аналізу*, застосування якого уможливорює з'ясування виду внутрішньої форми терміна (експліцитна чи імпліцитна).

Наукова новизна статті полягає в тому, що вперше проаналізовано структурні типи українських прикордонних термінів, визначено основні моделі їхнього словотворення та виявлено тенденції термінотворення галузі прикордоннології.

Теоретичне значення роботи полягає в аналізі особливостей будови українських прикордонних термінів, а також у їхній структурній систематизації, що сприятиме розвитку терміносистем, удосконаленню принципів термінотворення й уніфікації терміноодиниць.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Прикордонна термінологія постійно розширює свій обсяг. Це пов'язано з різними геополітичними впливами, збройними конфліктами, міжнародним співробітництвом та іншими чинниками, тому виникає потреба в дослідженні структури прикордонних термінів, адже це дає змогу їх систематизувати за певними ознаками.

Класифікація термінів за формальною ознакою має різні основи: виділяють однокомпонентні та багатокомпонентні терміни (Д'яков та ін. 2000), терміни-однослови (Булик-Верхола 2009), однослівні терміни (Нікуліна та ін. 2023), прості, складні слова-терміни та словосполучення (Симоненко 1981б).

Погоджуємося з класифікацією, запропонованою Т. Кияком, А. Д'яковим та З. Куделько, які виокремлюють такі словотвірні типи термінів: «1) терміни-кореневі слова; 2) похідна лексика; 3) терміни-складні слова; 4) терміни-словосполучення; 5) терміни-аббревіатури; 6) літерні умовні позначення; 7) символи (знаки); 8) номенклатура» (Д'яков та ін. 2000).

Дослідження структурних типів прикордонних термінів дозволяє виділити два основні види терміноодиниць: однослівні (монолексемні) та більшеслівні (полілексемні).

Однослівні терміни (21,9%). Творення однослівних термінів відбувається за допомогою морфологічних (префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний тощо) та неморфологічних (морфолого-синтаксичний, лексико-синтаксичний, лексико-семантичний) способів словотвору.

Морфологічний спосіб. Найпродуктивнішим морфологічним способом творення прикордонних термінів є *суфіксальний (5,86%)*. Виділяємо такі моделі: основа іменника + суфікси (-ист-, -іж-, -ер-, -ор-): *контрабандист* (Сойко 2024), *територія* (Купрієнко та ін. 2014) *контролер*, *інспектор* (Інструкція про службу прикордонних нарядів ДПСУ 2024) тощо;

основа дієслова + суфікси (-ацій-, -ник-, -нн-, -енн-, -анн-, -льник-): *реєстрація* (Сойко 2024), *порушник* (Інструкція про службу прикордонних

нарядів ДПСУ 2024), *експортування, обстеження, затримання; вербувальник* (Сойко 2024);

основа прикметника + суфікс -ець-: *іноземець* (Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства 2025).

Досить продуктивним також є спосіб *нульової суфіксації (1,55%)*: *пропускати* → *пропуск* (Інструкція про службу прикордонних нарядів), *нелегальний* → *нелегал* (Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства 2025) та ін.

Префіксальний спосіб є менш виявлений (**3,96%**), ніж суфіксальний. Найпоширенішими є такі префікси: де-, е-, ім-, пере-, ре- (*деокупація* (Купрієнко та ін. 2014), *еміграція, імміграція, перенаправлення, реадмісія* (Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства 2025))

Префіксально-суфіксальний спосіб (**1,03%**) представлений такими моделями:

префікс **при-** + основа іменника + суфікс **-нн-**: *прикордоння* (Купрієнко та ін. 2014);

префікс **при-** + основа іменника + суфікс **-ник-**: *прикордонник* (Сойко 2024).

Поширені *терміни-складні слова (1,2%)*, які складаються з декількох основ чи коренів в одну лексичну одиницю, і мають всі формально-граматичні та семантичні ознаки одного слова, наприклад: *лісосмуга, блокпост, єврорегіон* і подібні (Купрієнко та ін. 2014).

Для прикордонної термінології характерне функціонування термінів-аббревіатур, особливо це простежувано в законодавчих документах. Такі терміноодиниці варто відносити саме до однослівних, адже вони функціують у тексті як цілісні й неподільні одиниці, незважаючи на те, що складаються з декількох слів.

Виокремлюємо:

ініціальні терміни-аббревіатури (1,2%) – ті, що складаються з початкових букв чи звуків. До них відносимо: *ДПСУ* – Державна прикордонна служба України, *ООДК* – орган охорони державного кордону, *НАДПСУ* – Національна академія Державної прикордонної служби України, *ДКУ* – державний кордон України й под;

терміни-аббревіатури змішаного типу (0,68%) – утворені як з ініціальних аббревіатур, так і зі скорочених слів. Прикладом таких термінів є: *ПрикЗас* – прикордонна застава, *ПрикЗ* – прикордонний загін, *ЗхРУ* – Західне регіональне управління тощо.

Широкого вжитку набули *терміни-літерні позначення (1,2%)*: *ГАРТ-1* – інформаційно-телекомунікаційна система прикордонного контролю (Сойко 2024), *РЕГУЛА-4077* – переносна спектральна лупа, яку використовують для перевірки справжності документів, банкнот та ін. (Сойко 2024), *індекс «В»* – доручення щодо додаткового вивчення питання щодо наявності законних підстав для перетинання державного кордону особами (Сойко 2024).

Найпродуктивнішим неморфологічним способом термінотворення є морфолого-синтаксичний, а саме – субстантивація **(0,51%)**. Виокремлюємо такі терміни: *затриманий* (дієприкм. → ім.), *патрульний* (прикм. → ім.) і под.

Поширеними прикордонними термінами є терміни-словосполучення, серед яких наявні **дво-, трислівні терміни**.

Двослівні терміни (25,18%). Найпродуктивнішими моделями двослівних термінів є:

Adj + N (6,72%): *прикордонна смуга, прилегла зона, закордонний паспорт, контролерський пост, контрабандна діяльність, інженерні споруди* (Про прикордонний контроль 2023) тощо;

P/2 + N (5,17%): *затримана особа* (Про прикордонний контроль), *накладені кордони* (Купрієнко та ін. 2014);

N + N (3,62%): *банк даних, ідентифікація особи* (Сойко 2024), *представник судноплавника, пункт контролю, демаркація кордону* (Про прикордонний контроль 2023);

VN (віддієслівний іменник) + N (2,41%): *підроблення документів* (Сойко 2024).

Трислівні терміни (20,34%). Серед основних моделей трислівних термінів виділяємо такі:

N₁ + Adj + N₂: *загін морської охорони, відділ прикордонної служби, режим державного кордону* (Про прикордонний контроль 2023), *кабіни паспортного контролю* (Сойко 2024);

N₁ + N₂ + N₃ (зі стрижневим словом *посвідчення*): *посвідчення особи моряка, посвідчення члена екіпажу* (Про прикордонний контроль 2023);

N₁ + Num + N₂ (зі стрижневим словом *контроль*): *контроль першої лінії, контроль другої лінії* (Про прикордонний контроль 2023);

N₁ + VN + N₂: *район несення служби* (Про прикордонний контроль 2023), *стандартна перевірка документів, поглиблена перевірка документів* (Сойко 2024);

N₁ + Prep + N₂: *протокол про правопорушення, дозвіл на імміграцію, особа без громадянства, інформація про пасажирів* (Про правовий статус іноземців 2025);

VN + Adj + N: *зупинка транспортного засобу, спрощення прикордонного контролю, фіксація біометричних даних* (Сойко 2024);

Adj + N₁ + N₂: *автоматизований обмін інформацією, паспортний документ іноземця* (Про правовий статус іноземців 2025), *державний кордон України* (Про прикордонний контроль 2023);

Adj₁ + Adj₂ + N: *мобільний прикордонний загін* (Про орган охорони ДКУ 2024), *попередній документальний контроль* (Сойко 2024), *третья безпечна країна* (Про правовий статус іноземців 2025);

Num + N₁ + N₂: *перша лінія контролю, друга лінія контролю, перша реєстрація особи* (Про прикордонний контроль 2023);

P/1 + Adj + N: *контрольований прикордонний район* (Про прикордонний контроль 2023).

Найпродуктивнішими моделями трислівних термінів виявилися такі: $N_1 + Adj + N_2$ (3,44%), $N_1 + Prep + N_2$ (2,75%), $VN + Adj + N$ (2,06%).

Великий пласт трислівних термінів складають складені слова (1,55%) – утворені з двох та більше слів. Такі терміни часто застосовують для точного визначення певних процесів чи явищ. Серед трислівних складних термінів виділяємо: *оперативно-рошукова діяльність, інформативно-аналітична діяльність, прикордонно-представницька робота, розвідувально-пошукова група, контроль в'їзд-виїзду* тощо (Про прикордонний контроль 2023).

Чотири-, п'ятислівні та більшеслівні терміни. Полікомпонентність терміноодиниць досить поширене явище в українській прикордонній термінології, особливо це можемо простежити в законодавчих документах.

Серед **чотирислівних (9,48%)** термінів можемо виокремити такі моделі творення:

$Adj_1 + Adj_2 + Adj_3 + N$: *виключна (морська) економічна зона* (Про прикордонний контроль 2023);

$VN + Adj + N_1 + N_2$: *перетинання державного кордону України* (Про прикордонний контроль 2023);

$Adj + N_1 + Prep + N_2$: *контрольні органи і служби; підрозділ охорони державного кордону* (Про прикордонний контроль 2023);

$Adj + N + VAdj$ (*віддієслівний прикметник*) + N : *прикордонний контроль риболовних суден* (Про прикордонний контроль 2023);

$N_1 + Adj + VN + N_2$: *пункт тимчасового розміщення біженців* (Про біженців 2023).

Найпродуктивнішими моделями є: $Adj_1 + Adj_2 + Adj_3 + N$ (2,75%) та $Adj + N_1 + Prep + N_2$ (1,72%).

П'ятислівні (9,13%) терміни побудовані за такими моделями:

$N_1 + VN + Prep + N_2 + N_3$: *строк перебування на території України, масове прибуття іммігрантів в Україну* (Про біженців 2023),

$N_1 + N_2 + Prep + Adj + N_3$: *пункт пропуску через державний кордон; пункт контролю для морського сполучення* (Про прикордонний контроль 2023);

$Adj_1 + VN + N_1 + Adj_2 + N_2$: *інженерне забезпечення охорони державного кордону* (Про прикордонний контроль 2023);

$N_1 + Prep + Adj + N_2 + N_3$: *прилади для примусової зупинки автотранспорту* (Про прикордонний контроль 2023) та ін.

Більшеслівні (13,97%) терміни. Такі терміни мають ієрархічну модель, де кожен компонент уточнює чи доповнює інший. Виокремимо деякі з них:

$N + Part. phr$ (*дієприкметниковий зворот*): *території, прилеглі до окупованої території* (Про забезпечення прав і свободи громадян 2024); *правопорушення, пов'язані з міжнародними пасажирськими перевезеннями* (Про відповідальність перевізників 2023) і под.;

терміни, що містять підрядну означальну частину: *особи, які перетинають кордон у транспортних засобах; особа, яка потребує*

додаткового захисту в Україні; посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист (Про біженців 2023) і т.д.;

терміни, що містять декілька підрядних означальних частин: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захист (Про біженців 2023).

Досить часто в більшеслівних термінах спостерігаємо використання **іменниково-прийменникових конструкцій**: рішення **про відмову в перетинанні** державного кордону України; довідка **про звернення за захистом в Україні**; країна попереднього постійного проживання особи **без громадянства** (Про біженців 2023) тощо.

Висновки та перспективи досліджень. Отже, вирішенню проблеми стандартизації прикордонних термінів певним чином сприятиме аналіз їх структурних особливостей. Виходячи з аналізу структурних типів термінів, виділяємо однослівні та більшеслівні (дво-, три-, чотири-, п'яти-, більшеслівні) терміноодиниці. За кількісною характеристикою однослівні терміни представлені 21,9% від загальної кількості проаналізованих, двослівні – 25,18%, трислівні – 20,34%, чотирислівні – 9,48%, п'ятислівні – 9,13%, більшеслівні – 13,97%. Найпродуктивнішим морфологічним способом словотвору однослівних термінів є суфіксальний (8,56% від загальної кількості однослівних термінів). Досить поширеним явищем серед однослівних термінів є терміни-складні слова (1,2%). Терміни-аббревіатури варто зарахувати до однослівних термінів, адже вони функціують в реченні як неподільна одиниця. Терміни-літерні позначення (1,2%) – часто вживані та в основному функціують у сфері охорони державного кордону та заходів безпеки.

Серед двослівних термінів найпоширенішими моделями є $Adj + N$ (6,72%), $N + N$ (3,62%), $P/2 + N$ (5,17%). Трислівні терміни представлені моделями: $N + Adj + N$ (3,44%), $N + Prep + N$ (2,75%), $VN + Adj + N$ (2,06%) та ін. Широкого вжитку набули трислівні терміни-складені слова, які застосовують для визначення певних процесів.

У законодавчих текстах спостерігаємо значну кількість полікомпонентних термінів, зокрема чотири-, п'яти та більшеслівні. Найпродуктивнішими моделями творення чотирислівних термінів виявилися: $Adj + Adj + Adj + N$ (2,75%) та $Adj + N + Prep + N$ (1,72%).

Встановлено, що терміноодиниці, у складі яких є шість і більше компонентів, можуть бути ускладнені, наприклад, дієприкметниковим зворотом або можуть мати в собі як одну, так і більше частин із підрядним означальним.

Вважаємо, що важливим для майбутніх досліджень є аналіз морфологічної та синтаксичної будови прикордонних термінів, особливостей словотвору та впливу іншомовних запозичень на формування української прикордонної термінології. Перспективним, на нашу думку, є дослідження скорочень та усталених фразеологічних конструкцій, які функціують в офіційних документах та професійному спілкуванні.

Література

1. Артикуца, Н. Основи вчення про юридичний термін і юридичну термінологію. *Кафедра міжнародного та європейського права*. 2007. С. 7. URL <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2457>
[Artykutsa, N. (2007). Osnovy vchennia pro yurydychnyi termin i yurydychnu terminolohiiu [Fundamentals of the doctrine of legal term and legal terminology]. *Kafedra mizhnarodnoho ta yevropeiskoho prava [Department of International and European Law]* (7). Aviable at : <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2457> (in Ukr.).]
2. Булик-Верхола, С. Структурно-граматична характеристика музичних термінів української мови. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2009. № 648. С. 121–124.
[Bulyk-Verkhola, S. (2009). Strukturno-hramatychna kharakterystyka muzychnykh terminiv ukrainskoi movy [Structural and grammatical characteristics of musical terms in the Ukrainian language]. In : *Visnyk Nats. un-tu «Lvivska politekhnika» [Bulletin of Lviv Polytechnic National University]. Seriiia «Problemy ukrainskoi terminolohii» [Series “Problems of Ukrainian Terminology”]*. Vyp. 648, 121–124 (in Ukr.).]
3. Вакуленко, М. Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 361 с.
[Vakulenko, M. (2015). Ukrainska terminolohiia: kompleksnyi linhvistychnyi analiz [Ukrainian terminology: a comprehensive linguistic analysis]. Ivano-Frankivsk : Foliant. 361 (in Ukr.).]
4. Дьяков, А., Кияк, Т., Куделько, З. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти : монографія. Київ : Акад., 2000. 216 с.
[Diakov, A., Kyiak, T., Kudelko, Z. (2000). Osnovy terminotvorennia: semantychni ta cotsiolingvistychni aspekty [Fundamentals of Terminology: Semantic and Sociolinguistic Aspects]. Kyiv : Akad. 2016 (in Ukr.).]
5. Загнітко, А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. Т.4 : Т-Я. 388 с.
[Zahnitko, A. (2012). Slovyk suchasnoi linhvistyky : poniattia i terminy. [Dictionary of modern linguistics: concepts and terms] Donetsk : DonNU. 388 (in Ukr.).]
6. Кочан, І. Словотвірні норми і термінологія. *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2(1). С. 202–209. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/terv_2013_2_26 (дата звернення: 19.03.2025).
[Kochan, I. (2013). Slovotvirni normy i terminolohiia. [Word formation norms and terminology]. In : *Terminolohichni visnyk [Terminology Bulletin]* 2(1). 202–209 (in Ukr.).]
7. Нікуліна, Н., Книщенко, Н., Домановський, А. Термінологія і номенклатура сухопутної військової техніки: історія і сучасність процесів назовництва. *Лінгвістичні дослідження*. 2023. № 59. С. 89–98. URL <https://doi.org/10.34142/23127546.2023.59.07> (дата звернення: 22.03.2025).
[Nikulina, N., Knyshenko, N., Domanovskiy, A. (2023). Terminolohiia i nomenklatura sukhoputnoi viiskovoi tekhniky: istoriia i suchasnist protsesiv nazovnytstva [Terminology and Nomenclature of Land Military Equipment: History and Modernity of the Processes of Ordering]. In : *Linhvistychni doslidzhennia [Linguistic studies]*. Vyp. 59. 89–98. Available at : <https://doi.org/10.34142/23127546.2023.59.07> (in Ukr.).]
8. Симоненко, Л. Точність термінологічного вживання. *Культура мови*. 1981. № 21. URL <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine21-11.pdf> (дата звернення: 20.03.2025).
[Symonenko, L. (1981). Tochnist terminolohichnoho vzhivannia [Accuracy of terminology usage]. *Kultura movy [Culture of speech]*. Vyp. 21. Available at : <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine21-11.pdf> (in Ukr.).]
9. Склад і структура термінологічної лексики української мови / А. Крижанівська, Л. Симоненко, Т. Панько та ін. ; ред. А. Крижанівська. Київ: Наук. думка, 1984. 196 с.
[Kryzhanivska, A., Symonenko, L., & Panko, T. (1984). Sklad i struktura terminolohichnoi leksyky ukrainskoi movy (A. Kryzhanivska, Red.) [Composition and structure of the terminological vocabulary of the Ukrainian language]. Kyiv: Nauk. dumka. 196 (in Ukr.).]

10. Янковець, О. Структурні особливості англійської прикордонної термінології. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філол. науки. Літературознавство*. 2016. № 1(326). 243–248. URL <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11390/1/47.pdf> (дата звернення: 20.03.2025).
[Yankovets, O. (2016). Strukturni osoblyvosti anhliiskoi prykordonnoi terminolohii [Structural features of English border guard terminology]. In : *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky [Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Eastern European National University]*, Seria: Filolohichni nauky. Literaturoznavstvo [Series: Philol. sciences. Literary studies]. Vyp. (1(326)). 243–248. Available at : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11390/1/47.pdf> (in Ukr.)].

Використані джерела

1. Інструкція про службу прикордонних нарядів Державної прикордонної служби України : Наказ від 19.10.2015 № 1261 : станом на 21 груд. 2024 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1391-15#Text> (дата звернення: 21.03.2025).
[Instruktsiia pro sluzhbu prykordonnykh nariadiv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Instruction on the Service of Border Patrols of the State Border Guard Service of Ukraine], Nakaz № 1261 (2024) (Ukraine). Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1391-15#Text> (in Ukr.)].
2. Купрієнко, Д., Дем'янюк, Ю., Діденко, О. Державна територія і державний кордон : навч. посіб. Хмельницький : Видавництво НА ДПСУ, 2014. 256 с.
[Kupriienko D., Dem'ianiuk Yu., Didenko O. (2014). Derzhavna terytoriia i derzhavnyi kordon [State territory and state border]. Khmelnytskyi : Vydavnytstvo NA DPSU. 256 (in Ukr.)].
3. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.08.2011 № 3671-VI : станом на 3 серп. 2023 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17/ed20230803#Text> (дата звернення: 21.03.2025).
[Pro bizhentsiv ta osib, yaki potrebuiut dodatkovoho abo tymchasovoho zakhystu [On refugees and persons in need of complementary or temporary protection], Zakon Ukrainy № 3671-VI (2023) (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17/ed20230803#Text> (in Ukr.)].
4. Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень : Закон України від 10.01.2002 № 2920-III : станом на 23 берез. 2023 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2920-14#Text> (дата звернення: 23.03.2025).
[Pro vidpovidalnist pereviznykiv pid chas zdiisnennia mizhnarodnykh pasazhyrskykh perevezen [On the liability of carriers in international passenger transportation], Zakon Ukrainy № 2920-III (2023) (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2920-14#Text> (in Ukr.)].
5. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII : станом на 19 трав. 2024 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18/ed20240519#Text> (дата звернення: 21.03.2025).
[Pro vidpovidalnist pereviznykiv pid chas zdiisnennia mizhnarodnykh pasazhyrskykh perevezen [On ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine], Zakon Ukrainy № 2920-III (2023) (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2920-14#Text> (in Ukr.)].
6. Про затвердження Положення про орган охорони державного кордону Державної прикордонної служби України : Наказ М-ва внутр. справ України від 30.11.2018 № 971 : станом на 24 черв. 2024 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1468-18#Text> (дата звернення: 23.03.2025).
[Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhan okhorony derzhavnogo kordonu Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [On Approval of the Regulation on the State Border Guard Body of the State Border Guard Service of Ukraine], Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy № 971 (2024) (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1468-18#Text> (in Ukr.)].
7. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI : станом на 6 лют. 2025 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17/ed20250206#Text> (дата звернення: 21.03.2025).

[Pro pravovyi status inozemtsiv ta osib bez hromadianstva [On the legal status of foreigners and stateless persons], Zakon Ukrainy № 3773-VI (2025) (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17/ed20250206#Text> (in Ukr.)].

8. Про прикордонний контроль : Закон України від 05.11.2009 р. № 1710-VI : станом на 23 берез. 2023 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17/ed20230323#Text> (дата звернення: 21.03.2025).

[Pro prykordonnyi kontrol [On Border Control], Zakon Ukrainy № 1710-VI (2023) (Ukraine). Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17/ed20230323#Text> (in Ukr.)].

9. Сойко, О. В. Прикордонний контроль: vademecum 2. Одеса : Видавництво «Айс Принт», 2024. 468 с.

[Soiko, O. (2024). Prykordonnyi kontrol vademecum 2 [Border control: vademecum 2]. Odesa : «Ais Prynt» (in Ukr.)].

UKRAINIAN BORDER GUARD TERMINOLOGY: STRUCTURE FEATURES

Daryna Lazarchuk

Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine.

Abstract

Background: The development and formation of terms and concepts, their semantics, structure, and functions have always been the focus of many scholars. Today, one of the key tasks in terminology science is standardization, which involves systematizing concepts, categorizing terms into groups, removing synonymy, selecting equivalents, etc. Analyzing the structural specifics of the terms used by the State Border Guard Service of Ukraine will help determine which structural models are the most productive and comprehensible, clearly categorize each unit, avoid duplication, ensure interlingual harmonization, simplify communication, and more.

Purpose: The purpose of the article is to elucidate the structural features of Ukrainian border guard terms.

Results: According to the structural organization of the units, we divide borderline terms into one- and more-word terms (two-, three-, four-, five-, and more-word terms). The most productive morphological method for word formation of one-word terms is suffixation.

Among two-word terms, the most common models are noun + adjective, noun + noun and others. Three-word terms follow these models: noun + noun + noun, noun + adjective + noun, and others.

In legislative texts, we observe a significant number of polysyllabic terms, including four-, five-, and more-word terms. It has been established that terms with six or more components may be complicated.

Discussion: Thus, the analysis of the structural features of Ukrainian border guard terms, as well as their systematization, will contribute to the development of terminology systems, improvement of the principles of term formation and unification of term units.

Keywords: term, terminological unit, structure, word formation, military term, border guard terminology.

Vitae

Daryna Lazarchuk is PhD candidate, Vasyl' Stus Donetsk National University; Research interests: problems of organizing Ukrainian border guard terminology, sociolinguistics, cognitive linguistics.

Correspondence: d.lazarchuk@donnu.edu.ua

Надійшла до редакції 28 січня 2025 року
Рекомендована до друку 20 лютого 2025 року